

Måndagen den 16 november

Kl. 12.00

*Kompletteringsval till
utskott*

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

1 § Kompletteringsval till utskott**Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:**

Folkpartiets riksdagsgrupp har som suppleant i konstitutionsutskottet under Birgit Friggebos ledighet anmält hennes ersättare Erik Edin.

Vänsterpartiet kommunisternas riksdagsgrupp har som suppleant i skatteutskottet under Tommy Franzéns ledighet anmält hans ersättare Eva Zetterberg.

Vidare har vänsterpartiet kommunisternas riksdagsgrupp som suppleant i trafikutskottet under Viola Claessons ledighet anmält hennes ersättare Berit Larsson.

Moderata samlingspartiets partigrupp har som suppleant i utrikes- och jordbruksutskotten under Ivar Virgins ledighet anmält hans ersättare Lars Hjertén.

Förste vice talmannen förklarade valda till

suppleant i konstitutionsutskottet

Erik Edin (fp)

suppleant i skatteutskottet

Eva Zetterberg (vpk)

suppleant i utrikesutskottet

Lars Hjertén (m)

suppleant i jordbruksutskottet

Lars Hjertén (m)

suppleant i trafikutskottet

Berit Larsson (vpk)

2 § Förste vice talmannen meddelade att Ingemar Eliasson (fp) i dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom Maria Arnholms uppdrag som ersättare upphört.

Om den fackliga verksamheten i transnationella företag

Anf. 2 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Lars-Ove Hagberg har ställt följande frågor till mig:

1. Har regeringen för avsikt att framlägga förslag som ålägger transnationella företag, verka i Sverige, att bekosta de fackliga organisationernas samarbete inom koncernen?
2. Är regeringen beredd att stärka de fackliga organisationernas lagliga möjligheter att stoppa transnationella koncerners möjligheter att flytta verksamheter utomlands?

Bakgrunden till Lars-Ove Hagbergs frågor är den uppmärksammade affären mellan ASEA och Brown Boveri (BBC). Denna företagsfusion är ett bland många exempel på en utveckling av internationellt företagssamarbete. Svenska företag går samman med, köper eller köps upp av företag i andra länder. Ett sådant samarbete kan betyda stora fördelar för vårt land. Vi kan få en stark, konkurrenskraftig industri med förmåga att trygga sysselsättningen.

Men det finns också risker med denna utveckling. Inte minst gäller det arbetstagarnas möjligheter att tillvarata sina intressen gentemot de multinationella företagen. Det fackliga arbetet i dessa företag försvåras bl. a. av att företagen ofta har komplicerade ägarförhållanden och att det därför är svårt att komma till tals med de verkliga beslutsfattarna.

Det är lika viktigt för anställda i koncerner som för anställda inom andra företagsformer att få korrekt information om verksamhetsplaner och andra viktiga beslut. Detta är särskilt viktigt då företagen ingår i svåröverskådliga koncernförhållanden. I själva verket är det en förutsättning för en vidareutveckling av industrisamarbetet mellan företag i olika länder att arbetstagarna och deras organisationer deltar i utvecklingen.

Svårigheterna att hävda de fackliga intressena förekommer inte enbart i multinationella företag. Samma problem finns inom koncerner som verkar nationellt. Problemen har diskuterats och analyserats i många olika sammanhang. Medbestämmandelagens regler gäller enbart den som juridiskt sett är arbetsgivare, t. ex. ett företag, inte den som äger eller kontrollerar företaget/arbetsgivaren. Rätten till styrelserepresentation innebär emellertid en lagreglerad form av arbetstagarinflytande som också gäller koncernanställda. Lagstiftningen om styrelserepresentation har nyligen setts över och förbättrats. Ett förslag till ny lag om styrelserepresentation för privatanställda (prop. 1987/88:10) behandlas för närvarande av riksdagen.

En avtalsutveckling om koncernfackligt samarbete har kommit i gång. I dag finns, förutom utvecklingsavtalet mellan SAF och LO/PTK, flera sådana avtal. Dessa gäller visserligen endast koncernverksamhet i Sverige. Jag anser dock att det ännu är för tidigt att avgöra vilken betydelse denna utveckling kommer att få i de multinationella företagen.

Frågor om koncernfacklig verksamhet inom nordiskt ägda koncerner utreds för närvarande av en grupp tillsatt av Nordiska ministerrådet. Gruppen har i uppgift att undersöka förutsättningarna för att genom avtal

utveckla samarbetet mellan nordiska koncerner och de fackliga organisationerna inom dessa koncerner. Gruppen, som består av bl. a. företrädare för parterna, har haft svårigheter att komma till något resultat.

Vid ett möte med Ministerrådet i förra veckan diskuterades gruppens arbete. De nordiska arbetsmarknadsministrarna uppmanade då gruppen att fortsätta sitt arbete med sikte på att avlämna en slutrapport under första halvåret 1988.

Enligt min uppfattning är det bäst om dessa frågor kan lösas avtalsvägen. Jag kommer att noga följa utvecklingen på det här området. Skulle det visa sig att avtalsvägen inte står öppen, kan det finnas anledning att överväga andra lösningar.

Mot den här bakgrunden är jag för närvarande inte beredd att föreslå regeringen sådana lagstiftningsåtgärder som Lars-Ove Hagberg frågat mig om.

Anf. 3 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på mina frågor.

Jag tvingas tyvärr uttrycka en mycket stor besvikelse och förvåning över den totala brist på handlingskraft som regeringen visar i fråga om internationaliseringen och, kan man säga, de transnationella företagens härjningar på europeisk och svensk mark.

På frågan om regeringen vill bidra till att de fackliga organisationerna i de transnationella företagen skall kunna samverka och kostnaderna betalas av koncernerna svarar regeringen att man skall följa detta noga. Man skall således inte ingripa. Min följdfråga blir då hur många år man ytterligare skall följa frågan. Man har följt den ganska länge nu.

Hur många svenska arbetare skall inlemmas i ett direkt utlandsberoende utan att deras fackliga organisationer skall kunna ha något samarbete som är av betydelse och som är effektivt? Min andra fråga svarade arbetsmarknadsministern egentligen inte alls på. Den gällde om de fackliga organisationerna skall tillerkännas någon maktbefogenhet, som vetorätt, för att kunna förhindra att en del av verksamheten flyttar utomlands, för att uppskjuta beslut eller vad man nu använder vetorätten till.

Jag tycker att det är beklagligt att jag inte får något svar i den här situationen. När ASEA och BBC nu gick samman så skedde det egentligen mycket snabbt, på några veckor. ASEA höll egentligen på med en helt annan affär i USA. Detta samgående är fortsättningen på en trend där svenska transnationella företag går samman med utländska företag. De blir överstatliga institutioner som spelar ut nationella intressen mot varandra. De spelar också ut fackliga organisationer och arbetare i olika länder mot varandra. Man kan säga att man flyttar såväl produktion och forskning som ledningsfunktioner över nationsgränserna.

Det skulle därför vara av stor vikt att ha någon form av vetorätt inskriven i de svenska lagbestämmelserna. Men den tredje vägens politik gör tydligen regeringen blind. Man följer helt storföretagens villkor och behov och glömmer därmed bort att det finns människor bakom – människor som drabbas av det här. Bertolt Brecht sade en gång för länge sedan: Man kallade på arbetskraft, men det kom människor. Jag tycker att regeringen på något

Prot. 1987/88:24
16 november 1987

Om den fackliga verksamheten i transnationella företag

sätt ser de människor som drabbas av detta som arbetskraft och inte som människor. Det är just det synsättet som är så allvarligt när vi har en regering baserad på arbetarrörelsen.

När det gäller facklig samverkan mellan de organisationer som finns i ett transnationellt företag handlar det inte främst om att få information om varenda koncernledning och varenda fack över hela världen. Det handlar kanske i första hand om att de fackliga organisationerna får träffas över gränserna, och detta möjliggörs genom stöd i lagstiftningen.

SAF:s ståndpunkt i den här frågan har varit stenhård – man har sagt nej hela tiden – även i fråga om samarbete inom Norden. När ASEA köpte upp Strömbergs i Finland fanns det inom ASEA ett avtal om samverkan, men SAF sade nej, och det blev inget avtal.

Där står vi nu. I den nya koncernen ASEA-BBC föreligger det enligt LO-tidningen ett hemligt avtal i den ASEA-anda om inflytande som finns. Men vi vet att detta kan flyga bort när som helst. Det gäller väl den gamla ASEA-anda som fortfarande råder, med fackliga organisationers samverkan. Hur det kommer att bli härvidlag i hela koncernen får framtiden utvisa. Men det är ingen styrka för de svenska fackliga organisationerna i det spel som varit att man på lagstiftningens område inte har kunnat ge dem det stöd som de har behövt för att få möjlighet att tvinga fram beslut om exempelvis var huvudkontor, forskning och utveckling skall finnas, och även kunna samverka med de andra organisationerna. Nej, det är en stor brist att det inte finns något stöd i lagstiftningen, inte ens för en samverkansform.

SAF säger att man inte vill bidra till någon resekarusell. Vad skall då regeringen avvakta? Hittills har ju SAF varit benhård i den här frågan. Det har inte heller inom Norden gått att komma fram. Och även om man skulle komma fram inom Norden finns det naturligtvis problem. Dessa företag har ju inte bara ett ägande över gränserna i Norden, utan även övriga Europa och andra delar av världen är indragna. Skall inte de delarna omfattas av det här samarbetet? Avgränsningen till Norden har ju också sin poäng i begränsningshänseende. Jag tror inte det är särskilt bra att i en speciell etapp inrikta sig på Norden.

Kravet på att få samverka mellan facken har funnits i många år. Inte minst borde den socialdemokratiska regeringen betänka att det faktiskt var socialdemokrater som först väckte frågan i en motion här i Sveriges riksdag för många år sedan. T. o. m. ordföranden i skatteutskottet stod bakom det förslaget. Då uppmärksammades detta problem, men ändå har hittills ingenting hänt.

Min följdfråga är: Hur länge skall egentligen regeringen avvakta? Hur kommer det att bli med nästa etapp i ASEA eller i andra företag? Skall arbetarna drabbas av samma förnedrande behandling som ASEA-arbetarna har fått i det här fallet?

Anf. 4 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Det är rätt att diskussionerna i Nordiska ministerrådet, senast i Åbo, har varit mycket besvärliga och att arbetsgivarföreningarna i de olika nordiska länderna har varit benhårda. Men diskussionen senast visade faktiskt på vissa öppningar.

Lars-Ove Hagberg hade en följdfråga om hur länge vi skall vänta. Jag sade i mitt svar att arbetsgruppen inom Nordiska ministerrådet under våren 1988 kommer att lägga fram en slutrapport. Beträffande etappindelningen får vi vänta åtminstone till våren 1988.

Beträffande samarbetet i Norden: Om länderna i Norden har de bästa förutsättningarna att komma överens också på detta område, är det ju ingen nackdel att starta ett sådant här arbete över nationsgränserna i Norden, som ett steg att komma vidare i övrigt. Jag tror faktiskt att en svensk lagstiftning i sig har mindre betydelse, även om den har stor betydelse för dem som arbetar inom svenska koncerner.

IOECD:s uppförandekoder finns det signaler som också arbetsgivarna har accepterat. Det gäller främst information. Jag är naturligtvis medveten om att information inte är det enda som man i det fackliga arbetet skall arbeta med.

Jag vill i övrigt hänvisa till mitt ursprungliga svar.

Anf. 5 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Det hela blir egentligen inte bättre av denna förklaring. Även om det på det nordiska planet finns vissa öppningar, vet vi ju här i riksdagen – efter den deklaration som har gjorts inför arbetsmarknadsutskottet – att Svenska arbetsgivareföreningens bestämda ståndpunkt är att man inte tänker tillåta den här verksamheten. Jag anar vad som är skälet till att det här inte längre är aktuellt för den socialdemokratiska regeringen. Hade det handlat om inflytande över medbestämmandet, så att man hade kunnat bygga ihop fack och företagsledningar på olika nivåer, hade det säkert kommit förslag från regeringen. Men vad det här egentligen gäller är att de fackliga organisationerna över gränserna skall sammanträffa, utbyta erfarenheter och kanske t. o. m. lägga upp en egen strategi och taktik. Därför kan det t. o. m. vara så att den svenska regeringen, på grund av den tredje vägens politik, drar sig för att agera – jag misstänker det. Detta är i så fall oerhört allvarligt.

Vi här i Norden skall alltså vänta till 1988 innan det kommer förslag beträffande frågan. Detta tolkar jag egentligen som ett löfte. Händer det ingenting i Norden på detta område till våren 1988, så kommer det en lagstiftning – jag kan inte förstå annat. Men det händer ju saker nu, inte främst i Norden utan i Europa och världen i övrigt. Det är ju där som internationaliseringen går snabbt. Om samgåendet mellan ASEA och BBC kunde ske på några veckor, när kommer då nästa affär? Vad är det för arbetare i vårt land som nästa gång skall snärjas in av avtal slutna på mycket hög nivå utan att det finns en lagstiftning? Det är ju egentligen detta som är huvudfrågan, inte frågan om vad som händer i Norden.

Såvitt jag förstår är regeringen inte beredd att stärka de fackliga organisationernas möjligheter på detta område. I mitt län råder i dag mycket stor oro för utvecklingen, eftersom det där – i Ludvika – finns ett stort ASEA-företag. Det sägs att Ludvika nu skall bli det stora centrumet för verksamheten. Naturligtvis gläds man över uttalanden om att det skall satsas på Ludvika, att det skall satsas på forskning och utveckling. Men oron finns för vad som skall hända i nästa etapp. Vad kommer denna koncern att göra

Prot. 1987/88:24
16 november 1987

Om åtgärder mot kemiska bekämpningsmedel inom äppelodlingen

sedan? Frågan är vad vi då har för lagstiftning. Vad kommer att hända?

Jag tror att regeringens svar tyvärr bekräftar de farhågor som jag har haft, nämligen att man inte är intresserad av de arbetandes rätt och möjligheter. När de fackliga organisationerna inför arbetsmarknadsutskottet redovisade tio års erfarenheter av MBL var deras första konstaterande att medbestämmandelagen inte innehåller många konkreta rättigheter. Det är just dessa rättigheter som de arbetande efterlyser för att kunna försvara sig och sina positioner.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1987/88:56 om åtgärder mot kemiska bekämpningsmedel inom äppelodlingen

Anf. 6 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Alf Svensson har i sin interpellation tagit upp användningen av kemiska bekämpningsmedel inom äppelodlingen och frågar om jag anser att situationen är acceptabel när det från larm i början av 1980-talet tar åtskilliga år till det att berörda myndigheter börjar presentera förslag till åtgärder. Alf Svensson har också frågat om jag avser att vidta några åtgärder för att få en snabbare hantering av eventuella ärenden i framtiden och när vi kan vänta åtgärder, t. ex. skärpta gränsvärden, mot de importäpplen som innehåller mycket höga resthalter från bekämpningsmedel.

Bekämpningsmedel används i äppelodling för att förhindra angrepp av svamp och skorv samt för att bekämpa skadeinsekter.

I Sverige är det kemikalieinspektionen som bestämmer vilka bekämpningsmedel som får användas. Livsmedelsverket bestämmer vilka rester som kan tolereras i livsmedlen. Dessa högsta tillåtna halter, ofta kallade gränsvärden, sätts på en betryggande låg nivå utifrån den kunskap om ämnenas giftighet som finns tillgänglig. Att enbart fastställa gränsvärden utan att kontrollera efterlevnaden är otillräckligt. Livsmedelsverket har därför en relativt omfattande kontroll av såväl inhemskt odlade som importerade frukter och grönsaker. Varje år analyseras flera tusen prover. Med de känsliga analysmetoder som numera finns, kan man påvisa mycket låga halter av flera hundra bekämpningsmedel.

Som regel innehåller mer än hälften av proven inga eller mycket låga resthalter. I de fall livsmedelsverket upptäcker ett överskridande kan saluförbud utfärdas. Nästkommande partier från det aktuella landet eller den svenske odlaren måste därefter provtas, analyseras och godkännas innan de får saluhållas. Kostnaderna för dessa undersökningar tas ut av importören eller odlaren. Importörer, grossister, odlare, massmedier m. fl. får regelbundna rapporter om analysresultaten. Detta gör att kontrollen också har en allmänt förebyggande effekt.

Kemikalieinspektionen och livsmedelsverket arbetar kontinuerligt med frågorna om att kunna sänka gränsvärdena för bekämpningsmedel i bl. a. frukt. Vissa medel har förbjudits helt under 1980-talet. För andra har användningen begränsats. För närvarande pågår en intensifierad genomgång

hos myndigheterna av användningen av bekämpningsmedel. Myndighetersnas verksamhet på området synkroniseras. Genomgången avser både frågorna om godkännande och gränsvärden.

Myndigheternas genomgång kommer att resultera i skärpningar av bestämmelserna på området. Skärpningarna bör kunna träda i kraft under våren 1988 och gäller både importerad och inhemskt odlad frukt.

För att ytterligare begränsa användningen av bekämpningsmedel förs diskussioner mellan myndigheterna och odlarna om övergång till sådana alternativa odlingsmetoder som medger en minskad användning av medlen.

Prot. 1987/88:24
16 november 1987

Om åtgärder mot kemiska bekämpningsmedel inom äppelodlingen

Anf. 7 ALF SVENSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka jordbruksminister Mats Hellström för svaret.

För flera år sedan läste jag ett tidningsreportage om hur man i ett känt fruktodlingsdistrikt här i Sverige besprutade frukten sju gånger under säsongen. Det var sannerligen ingen uppmuntrande läsning.

Fru talman! Kemikaliesamhället är över oss och tillåts breda ut sig. Jag vill säga tillåts manipulera oss på ett fruktansvärt – ja, det var ett lämpligt ord – sätt. I dag står vi litet till mans vid frukt- och grönsaksdiskarna, vänder och tittar och plockar åt oss det som ser felfritt ut, det som saknar skavanker. Det som har en liten fläck eller ser anfränt ut eller har litet skorv vill vi inte ha. Äpplen skall vara blanka och se polerade ut. Frukten skall i det närmaste vara balsamerad. Denna inställning måste vi komma bort ifrån. Det är faktiskt så att vi i stället borde välja de äpplen som har litet skorv, eftersom vi kan utgå ifrån att sådana äpplen i varje fall inte är hårt besprutade mot skorv. Det sägs ofta att man måste spruta mot rönnbärsmal – annars får man ingen frukt. Och så nyttjar man gifter, som sannerligen är vida värre att få i sig än några gånger efter rönnbärsmal. Just denna inställning och detta synsätt måste jordbruksdepartementet börja agera emot.

Ibland finns det fog för att tro att de starka kommersiella krafter som gör sig gällande på alla möjliga områden gett oss en förvänd uppfattning om skönhet hos både människor och frukt. Man tror att man skall kunna hålla fast vid och skapa någonting som är perfekt. Vår livsstil har tydligen blivit sådan. Människorna skall se ut som Afrodite eller Apollon livet ut. Rynkor och skrynklor skall inte få finnas. De skulle vara tecken på att skönheten förgår – en vanvettig inställning. Faktum är ju att detta estetiksyndrom gör sig gällande också beträffande frukt och grönsaker, inte bara beträffande människor.

Fru talman! Jag tycker att ansvariga politiker och institutioner enbart naggar kemikaliesamhället i kanten. Det räcker inte att få besprutningssamhället att hejda sig en del. Det räcker inte, anser jag, att få kemikalietrenden att bromsas upp i sin ökningstakt. Vi måste nu göra helt om, eller hur?

Nu sysslar kemikalieinspektionen med att analysera. Det är bra, men det kommer att ta många år innan man hunnit någon vart. Inte kommer man någonsin att kunna analysera alla samverkande effekter – vad som händer när ett kemiskt ämne får möjlighet att reagera ihop med ett annat.

Det behövs, fru talman, extraordinära åtgärder för att den gamla fina devisen, att ett äpple om dagen håller doktorn borta, skall te sig riktigt sann i dagsläget.

Prot. 1987/88:24
16 november 1987

Om åtgärder mot kemiska bekämpningsmedel inom äppelodlingen

Nyligen blockerade, som vi alla vet, bönder importlaster av råg. Jag tycker det var hedervärt. Och visst känns det tillfredsställande att ett parti gurka från Spanien stoppades. Men i det första fallet var det bönderna själva som ställde upp och inte någon myndighet. När man läser jordbruksministerns svar kan man få uppfattningen att det inte slinker igenom några partier med restsubstanser eller för höga giftmängder. I stället är det allt så – eller hur, jordbruksministern – att det är en ren sinkadus om myndigheten kommer på den olagliga frukten och de alltför giftiga grönsakerna. Det finns ingen äppelodlarkår som kan hjälp myndigheterna att täppa till vid kajerna, och det tror jag annars hade behövts.

Låt mig få fråga om jordbruksministern är beredd att medverka till att konsumenten blir upplyst om vilka gifter frukten besprutats med. Är det rimligt att konsumenten skall sväva i okunnighet om hur hans livsmedel har behandlats? Det rimliga vore självfallet också en omvänd prissättning, så att avgifterna på kemikalier blir så höga att den besprutade frukten blir dyrare och den obesprutade på så sätt billigare. Hur ser jordbruksministern på en sådan omvänd prissättning?

Efter larm har nu tydligen ämnet kaptafol förbjudits. Det är förstås bra, men det är ju i synnerhet cancerforskaren Lennart Hardells förtjänst, om jag har förstått saken rätt. Men gifter som polpet, benomyl och kaptan får förekomma, låt vara med stramare gränsvärden. Det finns också en rad antimögelpreparat som bör uppmärksammas. Det blir förstås nästa stora historia i etermedia. Ett ämne bland dessa antimögelpreparat heter manko-seb, och det finns ännu ingen dokumentation om huruvida det är cancerframkallande eller ej. Det används, men vi vet inte hur det påverkar oss genetiskt, om det ger fosterskador etc.

Kemikalieinspektionen och livsmedelsverket kommer traskande för långt efter, fru talman!

Fru talman! Det behövs, precis som det står i interpellationssvarets sista stycke, satsning på alternativa odlingsformer. Men på sådan odling satsas det inte nämnvärt, och jag vill fråga jordbruksministern om han nu är beredd att satsa litet mer rejält på alternativa odlingsformer också när det gäller fruktodlingar, och i så fall hur mycket? Det krävs i förstone en rejäl forskningsinsats – det har ju inte forskats nämnvärt på det här området. Kemikaliekonsortierna har i stort sett fått härja fritt, och forskningen har i alltför hög grad anpassats till kemikaliekonsortierna i stället för att gå motvalls.

Anf. 8 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Jag delar i mycket den beskrivning som Alf Svensson här gjort av vilka problem konsumenterna möter i affärerna och också hans beskrivning av hur man till det yttersta försöker få frukten att se vacker ut i stället för att presentera näringsinnehåll osv. för konsumenterna. På den punkten vill jag säga att livsmedelsverket har i uppgift att göra upp ett förslag till märkning av livsmedel över huvud taget som skall vara mera konsumentinriktat än vad dagens bestämmelser innebär.

Vi är också uppenbart överens om att det är viktigt att stimulera alternativa odlingsmetoder. Redan nu går myndigheterna ut till odlarna och diskuterar

möjligheten att driva alternativ odling. Dessutom förekommer det ju en omfattande forskning kring alternativa odlingsmetoder. Jag anser det viktigt, vilket uppenbarligen också Alf Svensson gör, att vi fortsätter med detta. Det är klart avgörande att finna former och metoder som gör att man slipper använda så mycket olika kemikalier som nu.

När det är sagt, att vi är överens på många punkter, vill jag dock framhålla att jag tycker beskrivningen att våra myndigheter släpar benen efter sig, att det kommer att ta många år osv., inte stämmer – i varje fall inte nu. Kemikalieinspektionen är en ny myndighet, som med stor kraft och stort engagemang har gått in för sin uppgift, och livsmedelsverket har också trappat upp sitt arbete på detta område. Det är faktiskt så att när de gränsvärden, som man nu mellan myndigheterna vill skärpa ytterligare, väl genomfördes var Sverige ofta först ute med sänkningarna, tidigare under 80-talet. Vi har för flera år sedan vidtagit sänkningar utöver vad de internationella värdena i det s. k. kodexarbetet innebär. Sverige har alltså varit föregångare och skarpare än andra länder, men att vi bör gå vidare tror jag också vi är överens om.

Så sent som för tio dagar sedan – detta var Alf Svensson själv inne på – totalförbjöds import av frukt som innehåller kaptafol. För att påskynda handläggningen i de enskilda importkontrollärendena överväger livsmedelsverket nu att anlita ytterligare ett laboratorium för analyserna. Verket arbetar också på att öka snabbheten i den databearbetning som behövs. Vidare överväger livsmedelsverket att totalt sett öka importkontrollen när det gäller rester av bekämpningsmedel. Till detta kommer att kemikalieinspektionen, som sagt, gör en allmän översyn av alla bekämpningsmedel. Det är alltså ett ganska intensivt arbete som bedrivs. Detta är också ett svar på de frågor Alf Svensson har ställt i sin interpellation. Myndigheterna intensifierar således sitt arbete nu. Man driver dessa frågor hårdare än tidigare, och det är nödvändigt att så sker.

Sedan vill jag bara tillägga att det inte är en sinkadus om man hittar något eller inte. Man kontrollerar importen systematiskt. Dessutom kontrollerar man importen av frukt och grönsaker noggrannare än man gör när det gäller den inhemska produktionen. Ändå är det faktiskt inte enbart importen som innebär problem. Det är så, att man beträffande kvarvarande medel – kaptafol är ju ett medel som har varit totalförbjudet i Sverige ända sedan 1970-talets slut – har tillåtit låga gränsvärden för import. Men nu har man sagt helt nej, eftersom man har upptäckt ytterligare risker. Man har därför totalförbjudit sådan import.

Men när det gäller övriga medel som Alf Svensson nämnde – kaptan, folpet, polpet och benomyl – kan man sammantaget säga att antalet överskridanden av gränsvärdena det här året inte har varit stort. Relativt sett har det dock faktiskt förekommit fler överskridanden av gränsvärdena när det gäller den svenska produktionen än när det gäller importen. Beträffande nämnda medel ligger den svenska produktionen i så fall något sämre till. Nu skall det dock framhållas att såväl import som svensk produktion i stort sett uppvisar mycket få överskridanden. Det är alltså inte enbart importen som är ett problem. Därför är det viktigt att skärpningen av kontrollen gäller såväl svensk produktion som import.

Prot. 1987/88:24
16 november 1987

Om åtgärder mot kemiska bekämpningsmedel inom äppelodlingen

Anf. 9 ALF SVENSSON (c):

Fru talman! Jag borde naturligtvis i mitt inlägg ha sagt att det är tillfredsställande att jordbruksministern här markerar att det kommer ytterligare en skärpning under våren 1988. Detta vill jag således gärna ha med i protokollet.

Sedan undrar jag självfallet. – jordbruksministern säger ju här att man arbetar med märkningen och att denna skall bli bättre – vad man då inriktar sig på. Jag skulle således vilja höra vad jordbruksministern har att säga om önskemålet att konsumenten skall få besked om vilka ämnen livsmedlet – i det här sammanhanget frukten – har behandlats med. Det skall inte bara finnas uppgifter om när frukten förpackats etc.

Jag är inte helt övertygad, Mats Hellström, att det är en korrekt beskrivning att säga att det sker en omfattande forskning beträffande alternativa odlingar. Det är klart att det är ett relativt begrepp. Men skulle inte Mats Hellström och jag kunna vara överens om att forskningen borde kunna vara mycket mer omfattande – för det har varit en eftersläpning i detta sammanhang.

Om man tar kontakt med någon av de odlare som vi har på detta område, märker man att odlarna mycket ofta är vilsna. De säger: Vi gör så gott vi kan. Vidare hoppas man på ett rikare fågelliv – och det gör man säkert med all rätt. Man använder skummjolk, nässelvatten osv. Men några forskningsresultat kan man inte precis ty sig till. Jag vet sannerligen inte till vem man skall hänvisa alla som är villrådig.

Det är inte så att jag menar att man på kemikalieinspektionen eller på livsmedelsverket släpar benen efter sig. Vad jag menar är att resurserna inte är tillräckliga. Sedan tror jag inte att de någonsin kommer att bli det. Det är ju det famösa i det här sammanhanget. Kemikaliesamhället har ju, som jag sade, brett ut sig så oerhört starkt. Det bara sväller och sväller.

Jag vill sedan, fru talman, nämna antimögelgiftet mankoseb, som det inte finns någon dokumentation om. Jag begär självfallet inte att jordbruksministern skall presentera en sådan här i dag. Jag nämnde den saken bara för att visa att kemikaliesamhällets cirklar ständigt vidgas. Därför tror jag att vi måste få till stånd en omsvängning när det gäller inställningen över huvud taget i detta sammanhang. Det får alltså vara litet skorp på frukten. Det får finnas inslag som inte visar på perfektionism. Man skall söka det giftfria i stället för att försöka åstadkomma så små giftmängder som möjligt.

Anf. 10 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Jag håller med Alf Svensson om, att när det gäller arbete med forskning om alternativa odlingsformer såväl på detta område som inom jordbruket över huvud taget, har andra länder släpat efter Sverige. Sverige har också tidigare än andra länder insett att den utveckling som Alf Svensson beskriver inte är hållbar för framtiden utan att den utveckling som leder till ökad kemikalieanvändning i jordbruket måste brytas. Därmed har Sverige, i relation till de insatser som har gjorts tidigare, gått före och går även nu före med forskningsprogram, som givetvis ännu inte har gett resultat. Jag håller med Alf Svensson om att det är önskvärt att det fanns mera när det gäller forskningsresultat. Det har i alla fall skett ett trendbrott på den punkten i

Sverige, och det är viktigt att fortsätta på den vägen.

När det gäller konsumentinformation och märkning är det många olika aspekter som skall vara tillfredsställande för konsumenterna, t. ex. pris, färskhet och frånvaro av bekämpningsmedel, där det nu finns märkningssystem för giftfri odling. Livsmedelsverket arbetar med att ta fram system som skall vara enklare, klarare och tydligare för konsumenten. Det är inte alltid givet att det är en lång uppräkningslista av kemiska medel som är enklast för den vanliga konsumenten. Det är alltså en svår uppgift att ge information till konsumenten om att en vara inte är starkt besprutad och att göra det på ett sådant sätt att konsumenten förstår, utan att ange kemiska formler men ändå vara så precis att märkningen inte leder vilse.

Det är också viktigt att det i konsumentinformationen ingår uppgifter om sådant som Alf Svensson talar om. Vaxning och polering förekommer ofta på importerade äpplen, och man går nu igenom i vilken mån detta kan innebära risker. Det är också viktigt att notera att man i många länder som framställer dessa äpplen som säljs till Sverige och andra länder har för vana att skala äpplena, vilket vi inte gör i Sverige, där traditionen har varit en annan, innan besprutningarna och poleringarna började göras.

Det är givet att detta är aspekter som konsumenten bör få del av. Jag känner mig lika litet som Alf Svensson tilltalad av dessa vackra och aptitretande men utomordentligt polerade och vaxade äpplen som finns i affärerna – även om detta inte innebär stora hälsorisker.

Anf. 11 ALF SVENSSON (c):

Fru talman! Jag vill också gärna säga att svenska fruktodlare naturligtvis skall känna sig hedervärda jämförda med många fruktodlare som exporterar frukt hit.

Det finns uppenbarligen en stor efterfrågan på alternativt odlad frukt. En förutsättning för att dessa odlare skall få vind i seglen är att de kemikalier som används för besprutning kommer att beskattas så rejält att det blir möjligt för odlarna att få en utkomst från sina odlingar.

I början av Mats Hellströms svar står något som låter utomordentligt bra: "Dessa högsta tillåtna halter, ofta kallade gränsvärden, sätts på en betryggande låg nivå utifrån den kunskap om ämnenas giftighet som finns tillgänglig."

Jag förstår att man inte kan göra något annat, men jag hoppas att Mats Hellström är överens med mig om att man här känner en ängslan. Även om effektiviteten ökar och gränsvärdena pressas ned, vet vi genom en enkel historisk tillbakablick att t. ex. hormoslyr ansågs vara ofarligt. Jag minns mycket väl – och det gör nog Mats Hellström också – bilderna på dem som drack hormoslyr. I dag säger forskarna, relativt få år efteråt, att den som exponeras en eller två dagar för hormoslyr kan få cancer.

Därför måste hela detta komplex vändas. Det räcker inte att göra människor tillfredsställda, nöjda och lugna genom att sänka gränsvärden, då den kunskap som vi har i dag kan visa sig vara ett styckeverk i morgon.

Prot. 1987/88:24
16 november 1987

Om åtgärder mot kemiska bekämpningsmedel inom äppelodlingen

Anf. 12 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Jag delar Alf Svenssons synpunkt. Vi har skäl att i viss mån vara oroadе för att medel, precis som Alf Svensson säger, senare när forskningen kommit längre och kunskaperna utvecklats, visar sig innebära risker som man i dag inte har kunnat förutse, detta trots att vi för närvarande genom den forskningsinsats som görs internationellt anser oss ha betryggande kunskaper om medlen och bedömer dem vara icke giftiga.

Det finns sådana risker, jag håller med Alf Svensson om det, med den kemikalisering av jordbruket och trädgårdsnäringen som har pågått. Därför menar jag att det är viktigt att vi nu gör ett trendbrott och inriktar oss på att minska användningen av kemikalier och inte öka den. Detta kommer att ta tid. Det vore fel att säga någonting annat. Det är inte gjort i en handvändning. Det går inte att ta fram alternativa metoder på ett enkelt sätt. Därför kommer det säkert att uppstå många problem på vägen. Men det är mycket viktigt att vi nu har inriktningen att gå mot en minskad kemikalieanvändning och inte mot en ökad kemikalisering av jordbruket.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1987/88:32 och 57 till konstitutionsutskottet

6 § Föredrogs men bordlades åter

Lagutskottets betänkande 1987/88:10

Utrikesutskottets betänkande 1987/88:4

Jordbruksutskottets betänkanden 1987/88:5–7 och 9

7 § Anmälades och bordlades

Propositionerna

1987/88:31 om ny organisation på lokal- och stiftsplanet i svenska kyrkan,
m. m.

1987/88:42 om följdändringar till ny tullagstiftning m. m.

1987/88:59 om ändrade regler vid löneutmätning och införsel

8 § Anmälades och bordlades

Redogörelse

1987/88:3 Fullmäktiges i riksgäldskontorets förvaltningsberättelse för budgetåret 1986/87

Meddelades att följande interpellation framställts

den 13 november

1987/88:106 av *Christer Eirefelt* (fp) till justitieministern om uppdragsverksamheten vid rikspolisstyrelsen:

Sedan 1984 bedriver en särskild enhet inom rikspolisstyrelsen, "RPS-konsult" uppdragsverksamheten inom ADB-säkerhetsområdet.

Regeringens beslut att bevilja tillstånd för verksamheten föregicks av en debatt där man från olika håll redovisade såväl principiella som praktiska invändningar mot att polisen skulle bedriva affärsverksamhet.

Jag har för min egen del i flera olika sammanhang kritiserat verksamheten, främst från principiella utgångspunkter.

Enligt vår polislagen är det en grundläggande och primär uppgift för polisen att "förebygga brott och andra störningar av den allmänna ordningen och säkerheten" och att "lämna allmänheten skydd, upplysningar och annan hjälp när sådant bistånd lämpligen kan ges av polisen".

Enligt min uppfattning kan det omöjligen ha varit avsikten med lagen att vissa av dessa grundläggande och primära uppgifter skall vara förbehållna dem som är beredda att betala för tjänsterna.

Ett annat skäl för min kritik har varit att kravet på konkurrensneutralitet inte kan upprätthållas.

"RPS-konsult" är integrerat med rikspolisstyrelsen. De anställda har formella tjänster inom styrelsen och man använder t. o. m. polisens emblem i sin marknadsföring. Därmed uppstår stora svårigheter att klarlägga bl. a. hur olika typer av kostnader fördelas. Kostnader för kunskapsuppbyggnad har t. ex. redan tagits ut av skattebetalarna.

På den här punkten har den förre justitieministern hävdad, bl. a. i tidigare riksdagsdebatter, att avgränsningen "inte erbjudit några som helst problem".

I skarp kontrast till det uttalandet står emellertid den kartläggning som riksrevisionsverket gjorde våren 1986 och som man följt upp i oktober i år. Vid det första tillfället konstaterades en rad allvarliga brister bl. a. beträffande redovisnings- och uppföljningsrutiner i "RPS-konsult".

Än mer anmärkningsvärt är det att riksrevisionsverket vid sin uppföljning ett drygt år senare konstaterar att de åtgärder man föreslagit "hittills ej vidtagits".

Mot bakgrund dels av de principiella invändningar som kan göras mot att polisen bedriver affärsverksamhet, dels de anmärkningar som riksrevisionsverket riktat mot verksamheten och som uppenbarligen inte åtgärdats vill jag ställa följande frågor till justitieministern:

1. Vilka omedelbara åtgärder kommer regeringen att vidta med anledning av riksrevisionsverkets kartläggning av uppdragsverksamheten vid rikspolisstyrelsen?
2. Är regeringen beredd att ompröva tillståndet för den verksamhet rikspolisstyrelsen bedriver i enheten "RPS-konsult"?

Prot. 1987/88:24
16 november 1987

10 § Meddelande om fråga

Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 13 november

1987/88:153 av *Bengt Harding Olson* (fp) till finansministern om information om den nya arvs- och gåvoskattelagstiftningen:

Regeringen har den 9 november 1987 presenterat en proposition om ändringar i arvs- och gåvoskattelagstiftningen föranledd av den stora familjerätsreformen angående äktenskap, samboende och arvsrätt.

Beslut kan även med en snabbbehandling i riksdagen tas tidigast omkring den 9 december 1987. Men trots detta måste ikraftträdande ske redan den 1 januari 1988.

Det är naturligtvis ett grundläggande rättssäkerhetskrav att information om nya lagar sprids på ett sådant sätt att medborgarna ges verklig möjlighet att anpassa sig till det nya rättsläget.

Men beträffande den nu aktuella skattelagstiftningen står endast omkring tio vanliga vardagar till buds under december månad 1987.

Mot denna bakgrund vill jag fråga:

Vilka åtgärder avser finansministern att vidta för att på ett effektivt sätt täcka det informationsbehov som följer av den nya arvs- och gåvoskattelagstiftningen?

11 § Kammarken åtskildes kl. 12.41.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Olof Marcusson